

פרשת לך-לך תשפ"ו
טוב ורע

Dedicated by R. Chaim & Miriam Brovender
in honor of the birth of two granddaughters to Jeffrey & Ilana Saks

בראשית פרק ג 1099 כב

ויאמר יקוק אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה הן יושלח ידו וילקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם:

רש"י

היה כאחד ממנו - הרי הוא יחיד בתחוננים כמו שאני יחיד בעליונים, ומה היא יחידתו, לדעת טוב ורע ומה שאין כן בבהמה ובחיה: ועתה פן ישלח ידו - ומשיחיה לעולם הרי הוא קרוב להטעות הבריות אחריו ולומר אף הוא אלוה. ויש מדרשי אגדה, אבל אין מיושבין על פשוטו:

בראשית פרק יג

(יא) ויבחר לו לוט את כל כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפָרְדוּ איש מעל אחיו: (יב) אברם ישב בארץ כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד סדם: (יג) ואנשי סדם רעים וחסאים ליקחן מאד: (יד) ויקחן אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: (טו) כי את כל הארץ אשר אתה ראה לך אתגננה ויזרעך עד עולם: (טז) ושמתי את זרעך כעפר הארץ אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ גם זרעך ימנה: (יז) קום התהלך בארץ לארצה ולרחבה פי לך אתגננה: (יח) ויאהל אברם ויבא וישב באלני ממרא אשר בחברון ויבן שם מזבח ליקחן:

רש"י

(יא) ככר - מישור, כתרגומו: מקדם - נסע מאצל אברם והלך לו למערבו של אברם, נמצא נוסע ממזרח למערב. ומדרש אגדה הסיע עצמו מקדמונו של עולם אמר אי אפשי לא באברם ולא באלהיו: (יב) ויאהל - נטה אהלים לרועיו ולמקנהו עד סדום: (יג) ואנשי סדום רעים - ואף על פי כן לא נמנע לוט מלשכון עמהם. ורבותינו למדו מכאן (משלי י ז) שם רשעים ירקב: רעים - בגופם: וחטאים - בממונם: לה' מאוד - יודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו: (יד) אחרי הפרד לוט - כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו: (טז) אשר אם יוכל איש - כשם שאי אפשר לעפר להמנות, כך זרעך לא ימנה: (יח) ממרא - שם אדם:

בראשית פרק יד

(יב) ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברם וילכו והוא ישב בסדם: (יג) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והוא שכן באלני ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי ברית אברם: (יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו וילדי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן: (טו) ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויבא ויבא עד חובה אשר משמאל לדמשק: (טז) וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העם: (יז) ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהפוז את פדלעמר ואת המלכים אשר אתו אל עמק שנה הוא עמק המלך:

רש"י

(יב) והוא יושב בסדום - מי גרם לו זאת, ישיבתו בסדום: (יג) ויבא הפליט - [מדרשו] לפי פשוטו זה עוג שפלט מן המלחמה, והוא שכתוב (דברים ג יא) כי רק עוג נשאר מיתר הרפאים, וזהו נשאר שלא הרגוהו אמרפל וחבריו כשהכו את הרפאים בעשתרות קרנים, תנחומא (חקת כה). ומדרש בראשית רבה (מב ח) זה עוג שפלט מדור המבול, וזהו מיתר הרפאים שנאמר (ו ד) הנפלים היו בארץ וגוי ומתכוין שיהרג אברהם וישא את שרה: העברי - שבא מעבר הנהר: בעלי ברית אברם - שכרתו עמו ברית (דבר אחר שהשיאו לו עצה על המילה כמו שמפורש במקום אחר): (יז) וירק - כתרגומו וזריו, וכן (ויקרא כו לג) והריקותי אחריכם חרב, אזדיין

בחרבי עליכם, וכן (שמות טו ט) אריק חרבי, וכן (תהלים לה ג) והרק חנית וסגור: חניכיו - חנכו כתיב זה אליעזר שחנכו למצות והוא לשון התחלת כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בה, וכן (משלי כב ו) חנוך לנער, (במדבר ז יא) חנכת המזבח, (תהלים ל א) חנכת הבית ובלע"ז קורין לו איניציי"ר [לחנוך]: שמונה עשר ושלש מאות - רבותינו אמרו אליעזר לבדו היה, והוא מנין גימטריא של שמו: עד דן - שם תשש כחו, שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל: (טו) ויחלק עליהם - לפי פשוטו, סרס המקרא, ויחלק הוא ועבדיו עליהם לילה כדרך הרודפים שמתפלגים אחר הנרדפים כשבורחים זה לכאן וזה לכאן: לילה - כלומר אחר שחשכה לא נמנעו מלרדפם. ומדרש אגדה שנחלק הלילה ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים: עד חובה - אין מקום ששמו חובה, אלא דן קורא חובה על שם עבודה זרה שעתידה להיות שם: (יז) עמק שנה - כך שמו כתרגומו למישר מפנא, פנוי מאילנות ומכל מכשול: עמק המלך - בית ריסא דמלכא, בית ריס אחד שהוא שלשים קנים, שהיה מיוחד למלך לשחק שם. ומדרש אגדה עמק שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלהים ולקצין: